

Кәсіптік стандарт: «Сот-сараптамалық психологиялық-филологиялық зерттеу»

1-ші тарау. Жалпы ережелер

1. Кәсіптік стандарттың қолданылу аясы: "Кәсіптік біліктілік туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабының 5-тармағына сәйкес "Сот-сараптамалық психологиялық-филологиялық зерттеу" кәсіптік стандарты әзірленді, ол сот психологиялық-филологиялық сараптама жүргізу жөніндегі сот сарапшысының біліктілік, құзыреттілік деңгейіне, еңбек мазмұнына, сапасына және жағдайларына қойылатын талаптарды айқындауға арналған және сот-сараптама қызметі саласында қолданылады.

2. Осы кәсіптік стандартта мынадай терминдер, анықтамалар мен қысқартулар қолданылады:

1) білім – кәсіптік міндет шеңберінде іс-әрекеттерді орындау үшін қажетті зерделенген және меңгерілген ақпарат;

2) дағды – кәсіптік міндетті толығымен орындауға мүмкіндік беретін білім мен машықты қолдану қабілеті;

3) жазба – қол жеткізілген нәтижелер туралы мәліметтерді қамтитын құжат немесе жүзеге асырылған қызметтің расталуы верификацияның, ескертуші және түзетуші әрекеттердің жүргізілуінің куәлігін ұсыну және қадағалауын рәсімдеу үшін;

4) психологиялық-филологиялық зерттеуінің мәні – сөйлеу қызметінің өнімдерін зерттеу кезінде арнайы ғылыми білімдердің негізінде анықталатын нақты деректер;

5) психологиялық-филологиялық зерттеуінің объектісі – адамның сөйлеу және коммуникативтік қызметі мен мінез-құлқының өнімі ретіндегі мәтін.

3. Осы кәсіптік стандартта мынадай қысқартулар қолданылады

1) БТБА – Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің Бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы;

2) БА – Біліктілік анықтамалығы;

3) СБШ – Салалық біліктілік шеңбері;

4) ЭҚЖЖ – Экономикалық қызмет түрлерінің жалпы мемлекеттік жіктеуіші.

2-ші тарау. Кәсіптік стандарттың паспорты

4. Кәсіптік стандарттың атауы: Сот-сараптамалық психологиялық-филологиялық зерттеу

5. Кәсіптік стандарттың коды: О84230007

6. ЭҚЖЖ секциясын, бөлімін, тобын, сыныбын және кіші сыныбын көрсету:

О Мемлекеттік басқару және қорғаныс; міндетті әлеуметтік қамтамасыз ету

84 Мемлекеттік басқару және қорғаныс; міндетті әлеуметтік қамтамасыз ету

84.2 Мемлекеттің қоғамға қызметтерді тұтастай ұсынуы

84.23 Әділет саласындағы қызмет және сот әділдігі

84.23.0 Әділет саласындағы қызмет және сот әділдігі

7. Кәсіптік стандарттың қысқаша сипаттамасы: осы стандарт сот сараптамаларын (зерттеулерін) жүргізу құқығына біліктілік куәлігі бар сарапшыларға, оның ішінде "Сот-сараптамалық психологиялық-филологиялық зерттеу" мамандығы бойынша лицензия негізінде сот-сараптама қызметімен айналысатын жеке тұлғаларға қойылатын талаптарды, сондай-ақ сот сараптамасы органының бөлім/бөлімше, сектор басшысына қойылатын талаптарды сипаттайды.

8. Кәсіптер карточкаларының тізімі:

1) Бөлім басшысы (өзге салаларда мамандандырылған) - 6 СБШ-нің деңгейі

2) Сот сарапшысы - 6 СБШ-нің деңгейі

3-ші тарау. Кәсіптер карточкалары

9. Кәсіптің карточкасы «Бөлім басшысы (өзге салаларда мамандандырылған)»:

Топтың коды:	1329-1
Қызмет атауының коды:	1329-1-028
Кәсіптің атауы:	Бөлім басшысы (өзге салаларда мамандандырылған)
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	6
СБШ бойынша біліктілік ішкі деңгейі:	-
БТБА, БА, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	-

Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: жоғары білім (бакалавриат, маман дәрежесі, ординатура)	Мамандық: Тілдер және әдебиет бойынша мұғалімдерді даярлау	Біліктілік: -
	Білім деңгейі: жоғары білім (бакалавриат, маман дәрежесі, ординатура)	Мамандық: Тілдер және әдебиет	Біліктілік: -
	Білім деңгейі: жоғары білім (бакалавриат, маман дәрежесі, ординатура)	Мамандық: Педагогика және психология	Біліктілік: -
	Білім деңгейі: жоғары білім (бакалавриат, маман дәрежесі, ординатура)	Мамандық: Әлеуметтік ғылымдар	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:			
Формалды емес және информалы біліммен байланыс:	Қажет етілмейді		
Кәсіптің басқа ықтимал атаулары:	1122-7-003 - Бөлім басшысы, D-O-3 санаты		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Сот-сараптамалық психологиялық-филологиялық зерттеуін жүргізу саласындағы кәсіби қызметке қойылатын бірыңғай талаптарды әзірлеу, еңбек нарығының қазіргі заманғы қажеттіліктеріне жауап беретін және қызметкерлердің біліміне, машығына, дағдыларына және жеке құзыреттеріне қойылатын тиісті талаптарды жүйелі және құрылымдық жағынан сипаттау		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Бөлімше жұмысына басшылық ету 2. Сараптама тағайындайтын органдармен өзара іс-қимыл	
	Қосымша еңбек функциялары:	1. Ғылыми-зерттеу, ғылыми-әдістемелік және оқу-әдістемелік жұмыстарға қатысу	
Еңбек функциясы 1: Бөлімше жұмысына басшылық ету	Дағды 1: Бөлімшенің перспективалық және ағымдағы жұмыс жоспарларын әзірлеу	Машықтар:	
		1. Бөлімшенің қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді жұмыс жоспарларын қалыптастыру, олардың орындалуын бақылауды жүзеге асыру; 2. Бөлімшенің мақсаттарын және оның осы мақсаттарға қол жеткізу көрсеткіштерін анықтау; 3. Бөлімше қызметіндегі негізгі тәуекелдерді және оларды жою немесе азайту әдістерін анықтау; 4. Бөлімше процестерінің тиімділігінің негізгі көрсеткіштерін анықтау; 5. Өндірістік есептерді қалыптастыру.	
		Білімдер:	
		1. Ұйымның стратегиясы/саясаты, мақсаттары, даму жоспарлары және басқа да нормативтік құқықтық құжаттары; 2. Менеджмент, стратегиялық және бюджеттік жоспарлау, ұйымдастырушылық даму саласындағы теориялық және практикалық білімдер; 3. Жоспарлау және әкімшілендіру негіздері. 4. Сараптама жүргізу туралы есептілікті жасау тәртібі мен мерзімдері.	
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-	

<p>Дағды 2: Бөлімшенің жұмысын ұйымдастыру және қамтамасыз ету</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Персоналдың жұмысына басшылық жасау, міндеттерді қалыптастыру және олардың орындалуын қадағалау; 2. Өз құзыреті шегінде ұйымның басқа бөлімшелерімен және өзге де ұйымдардың өкілдерімен бөлімшенің тиімді өзара іс-қимылын жүзеге асыру; 3. Бөлімшенің материалдық-техникалық ресурстарға қажеттілігін анықтау бойынша талдау жүргізу. Зертхананы материалдық-техникалық жабдықтау мен жарақтандыруға өтінімдер жасау және ресімдеу; 4. Персонал қызметінің тиімділігін талдау және бағалау, орындалған жұмыс нәтижелері бойынша бағыныстыларға кері байланыс ұсыну; 5. Қызметкерлерді тиімді ынталандыру жүйесін әзірлеу. Жанжалды жағдайлардың алдын алу; 6. Бөлімшенің персоналға қажеттілігін айқындау, сондай-ақ олардың кәсіби деңгейін ескере отырып, персоналды іріктеуді жүзеге асыру. Жаңадан қабылданған персоналды бейімдеу бойынша іс-шаралар әзірлеу; 7. Сот сараптамасы органы басшысының қарауына қызметкерлерді тағайындау, ауыстыру және жұмыстан босату туралы ұсынымдар, оларды көтермелеу туралы немесе оларға жаза қолдану туралы ұсыныстар енгізу; 8. Персоналды даярлауды, біліктілігін арттыруды іске асыруды қамтамасыз ету; 9. Бөлімше ресурстарын ұтымды пайдалануды, жабдықтар мен аспаптардың сақталуы мен жұмыс жағдайын қамтамасыз ету; 10. Нұсқамалықты өткізуді ұйымдастыру, еңбекті қорғау, қауіпсіздік техникасы, өндірістік санитария, өрт қауіпсіздігі, сондай-ақ санитариялық-эпидемиологиялық талаптар жөніндегі нұсқаулықтардың, қағидалар мен нормалардың сақталуына бақылауды жүзеге асыру.
	<p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сот-сараптама қызметі саласындағы заңнамалық және өзге де нормативтік құқықтық актілері; 2. Ішкі нормативтік құжаттар, бөлімше қызметкерлерінің лауазымдық міндеттері; 3. Еңбекті ұйымдастырудың нысандары мен әдістері; 4. Адам ресурстарын басқару, персоналды оқыту және дамыту тетіктері; 5. Персоналдың қызметін бағалау әдістері, қызметкерлерді ынталандырудың, олардың қатысу деңгейін арттырудың әдістемелері мен құралдары; 6. Еңбекті ұйымдастырудың және басқарудың, еңбек заңнамасының негіздері; ішкі еңбек тәртібі қағидалары; еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғаудың, өндірістік санитарияның, өрт және санитариялық-эпидемиологиялық қауіпсіздіктің талаптары; 7. Тауар-материалдық құндылықтардың кірісін бақылау, оларды есепке алу және есептен шығару тәртібі; 8. Пайдаланылатын техникалық құралдарды пайдалану және оларға қызмет көрсету қағидалары.
	<p>Дағдыны тану мүмкіндігі:</p>

	<p>Дағды 3: Бөлімше жұмыстарының орындалу барысын бақылау</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жұмыс жоспар-кестелерінің орындалуын бақылау; 2. Құрал-сайманның, аппаратура мен жабдықтардың дұрыс пайдаланылуын, персоналдың қауіпсіздік техникасы қағидаларын сақтауын бақылау; 3. Сараптама жүргізу сапасын ішкі бақылау жүйесін ұйымдастыру; 4. Сараптамалық қорытындыны сарапшының тәуелсіздігі қағидатын сақтай отырып, жүргізілген зерттеудің толықтығын, тұжырымдардың ғылыми негізділігін, алынған нәтижелердің дұрыстығын және сараптамалық қорытындыны ресімдеу сапасын тексеру; 5. Персоналдың лауазымдық міндеттерін, оның ішінде сот сараптамасы саласындағы әдеп қағидаттарын, ақпараттың құпиялылығын орындауын бақылауды жүзеге асыру; 6. Сарапшының қорытындыларын ішкі және сыртқы рецензиялау процесіне қатысу; 7. Сараптамалық қателіктердің алдын алуды жүргізу; 8. Қойылған мақсаттарға қол жеткізу мониторингін жүзеге асыру. <p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бөлімшеде қолданылатын жабдықтар мен аппаратураларды пайдаланудың негізгі технологиялық процестері мен ерекшеліктері; 2. Сот-сараптамалық зерттеулер өндірісінің сапасын бақылауды ұйымдастыру қағидаттары; 3. Ішкі нормативтік құжаттар, бөлімше қызметкерлерінің лауазымдық міндеттері; 4. Құпия қызметтік ақпаратты қорғау талаптары. <p>Дағдыны тану мүмкіндігі: -</p>
<p>Еңбек функциясы 2: Сараптама тағайындайтын органдармен өзара іс-қимыл</p>	<p>Дағды 1: Сараптамаларды тағайындайтын органдармен сот сараптамаларын жүргізу бойынша өзара іс-қимыл</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сот сараптамасын жүргізуге арналған шығыстар сметасын жасау және сараптама тағайындаған органға сараптама жүргізуге байланысты шеккен шығыстар туралы есеп ұсыну; 2. Өз құзыреті шегінде процестік әрекеттерге маман ретінде қатысу. <p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Қазақстан Республикасының сот сараптамасы қызметі саласындағы заңнамалық және өзге де нормативтік құқықтық актілері; 2. Сараптама құнын есептеу жөніндегі тарифтер мен әдістер. <p>Дағдыны тану мүмкіндігі: -</p>
	<p>Дағды 2: Сараптаманы тағайындайтын органдардың қызметкерлеріне консультация беру</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сот сараптамаларын (зерттеулерін) ұйымдастыру және жүргізу мәселелері бойынша сараптама тағайындайтын органдар қызметкерлеріне ақпараттық-түсіндіру жұмыстарына қатысу; 2. Сот сараптамаларын (зерттеулерін) ұйымдастыру және жүргізу мәселелері бойынша сараптама тағайындайтын органдардың қызметкерлері үшін семинарлар өткізу.

		<p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Қазақстан Республикасының сот сараптамасы қызметі саласындағы заңнамалық және өзге де нормативтік құқықтық актілері; 2. Қылмыстық және азаматтық істер, сондай-ақ әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша материалдарды дайындау және ұсыну ерекшеліктері; 3. Сот экспертиологиясы және криминалистика негіздері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-
Қосымша еңбек функциясы 1: Ғылыми-зерттеу, ғылыми-әдістемелік және оқу-әдістемелік жұмыстарға қатысу	Дағды 1: Сот сараптамасы саласындағы ғылыми қызметке қатысу	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ғылыми әзірлемелердің заманауи деңгейін ескере отырып, сот-сараптамалық психологиялық-филологиялық зерттеуінің ағымдағы жай-күйі мен даму перспективаларын зерделеу және талдау; 2. Ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізу үшін ұсыныстар мен техникалық-экономикалық негіздеме әзірлеу; 3. Ғылыми зерттеу нәтижелерінің техникалық және экономикалық әсерін негіздеу; 4. Ғылыми-зерттеу жұмыстарын ұйымдастыруды және өткізуді жоспарлау; 5. Деректерді жинау, талдау және жүйелеуді жүзеге асыру; 6. Зерттеу жұмыстарының жоспарларына ағымдағы және қорытынды бақылауды, бағалауды және түзетуді жүзеге асыру; 7. Ғылыми-зерттеу жұмыстарының нәтижелерін ресімдеу; 8. Сот-сараптамалық зерттеулердің әдістемелерін, техникалық шешімдерді, ғылыми зерттеулердің әзірлемелерін әзірлеуге, сынақтан өткізуге, валидациялауға және енгізуге қатысу; 9. Орындалған жұмыстың, ғылыми зерттеулердің және/немесе ғылыми-техникалық әзірлемелердің нәтижелері бойынша есептер дайындау; 10. Мақалалар, монографиялар, әдістемелік ұсыныстар мен оқу құралдар дайындауға қатысу; 11. Жарияланымдар мен ғылыми әзірлемелерге рецензия жүргізу; 12. Сараптамалық қателіктер жіберуге ықпал ететін себептер мен жағдайларды анықтау мақсатында сараптамалық практиканы қорытуды жүргізу, сондай-ақ сараптамалық қателіктердің алдын алуға бағытталған ұсыныстарды әзірлеу.
		<p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сот сараптамасы саласындағы отандық және шетелдік ғылым мен технологияның заманауи жетістіктері; 2. Ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізудің әдіснамасы; 3. Ғылыми-зерттеу жұмыстары мен жарияланымдар нәтижелерінің мазмұнына және ресімдеуге қойылатын үлгілік талаптар; 4. Сот-сараптамалық зерттеулер әдістемелерін әзірлеу, сынақтан өткізу және енгізудің негізгі қағидаттары; 5. Ғылыми зерттеулер жүргізу немесе ғылыми-техникалық әзірлемелерді орындау бойынша әдістемелік материалдар.
		Дағдыны тану мүмкіндігі:

<p>Дағды 2: Сот сараптамасы саласындағы нормативтік құқықтық актілер мен нормативтік құжаттардың жобаларын әзірлеуге қатысу</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сот-сараптама қызметі саласындағы нормативтік құқықтық актілердің жобаларын қолданыстағы заңнамаға, реттеу мақсаттарына сәйкестігіне, енгізілетін нормалардың тиімділігі мен олардың салдарына талдау жасау; 2. Сот-сараптама қызметін нормативтік-құқықтық реттеуді жетілдіру, қолданыстағы нормативтік құқықтық актілерге өзгерістер енгізу немесе қайта қарау, жаңа нормативтік құқықтық актілерді әзірлеу жөнінде ұсыныстар қалыптастыру; 3. Сот сараптамасы саласындағы нормативтік құқықтық актілердің жобаларын әзірлеуге қатысу. <p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сот-сараптама қызметі саласындағы заңнамалық және өзге де нормативтік құқықтық актілері; 2. «Құқықтық актілер туралы» Қазақстан Республикасының Заңы (бұдан әрі – «Құқықтық актілер туралы» Заң); 3. Нормативтік құқықтық актілерді әзірлеу, қабылдау, өзгеріс енгізу, сондай-ақ нормативтік құқықтық актілерді ресімдеудің тәртібі.
<p>Дағдыны тану мүмкіндігі:</p>	<p>-</p>
<p>Дағды 3: Сот сарапшыларын кәсіптік даярлауға, олардың біліктілігін арттыруға қатысу</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сот сараптамасын жүргізу құқығына біліктілік куәлігін алуға үміткерлерді дайындауға, сот сарапшыларының біліктілігін арттыруға қатысу; 2. Сот сарапшыларын даярлау, біліктілігін арттыру курстарына лектор, дайындық басшысы ретінде қатысу; 3. Кадрларды даярлаудың, біліктілікті арттырудың перспективалық және ағымдағы жоспарларын әзірлеуге қатысу; 4. Оқу-әдістемелік құжаттаманы, оқыту және бақылау құралдарын әзірлеуге қатысу; 5. Кәсіптік оқыту мен біліктілікті арттырудың нысандары мен әдістерін жетілдіруге қатысу. 6. Оқыту нәтижелерінің көрсеткіштерін және оның тиімділігін талдауды жүзеге асыру. <p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сот-сараптама қызметі саласындағы заңнамалық және өзге де нормативтік құқықтық актілер; 2. Оқу-әдістемелік кешендерді әзірлеудің негізгі қағидаттары мен тәртібі; 3. Баяндамалардың, семинарлық және практикалық сабақтардың жоспарларын жасау тәртібі; 4. Оқытудың теориясы мен әдістемесінің негіздері; 5. Сот сарапшыларын даярлау және олардың біліктілігін арттыру мәселелері жөніндегі әдістемелік материалдар; 6. Сот сарапшыларын кәсіптік даярлаудың, біліктілігін арттырудың нысандары, түрлері, әдістері мен құралдары; 7. Оқыту шығындарын қаржыландыру тәртібі; 8. Кадрларды даярлау және біліктілігін арттыру жөніндегі есептілікті жасау тәртібі.
<p>Дағдыны тану мүмкіндігі:</p>	<p>-</p>

Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Ұжымды басқару Топтық жұмыс Көшбасшылық қасиеттер Стратегиялық және жүйелік ойлау Нәтижеге бағдары/немесе сапаға бағдары Тиімді коммуникация дағдылары Тұрақты өзін-өзі дамыту		
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:			
СБШ -нің ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ-нің деңгейі:	Кәсіптің атауы:	
	7	Басшы/басшының орынбасары	
10. Кәсіптің карточкасы «Сот сарапшысы»:			
Топтың коды:	2611-7		
Қызмет атауының коды:	2611-7-002		
Кәсіптің атауы:	Сот сарапшысы		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	6		
СБШ бойынша біліктілік ішкі деңгейі:	-		
БТБА, БА, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	-		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: жоғары білім (бакалавриат, маман дәрежесі, ординатура)	Мамандық: Тілдер және әдебиет	Біліктілік: -
	Білім деңгейі: жоғары білім (бакалавриат, маман дәрежесі, ординатура)	Мамандық: Тілдер және әдебиет бойынша мұғалімдерді даярлау	Біліктілік: -
	Білім деңгейі: жоғары білім (бакалавриат, маман дәрежесі, ординатура)	Мамандық: Педагогика және психология	Біліктілік: -
	Білім деңгейі: жоғары білім (бакалавриат, маман дәрежесі, ординатура)	Мамандық: Әлеуметтік ғылымдар	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:			
Формалды емес және информформалы біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа ықтимал атаулары:	1122-3-015 - Бас сарапшы, С-4 санаты		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Сот-сараптамалық психологиялық-филологиялық зерттеу жүргізу саласындағы кәсіптік қызметке қойылатын бірыңғай талаптарды әзірлеу, еңбек нарығының қазіргі заманғы қажеттіліктеріне жауап беретін және қызметкерлердің біліміне, машығына, дағдыларына және жеке құзыреттеріне қойылатын тиісті талаптарды жүйелі және құрылымдық жағынан сипаттау		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. «Сот-сараптамалық психологиялық-филологиялық зерттеу» мамандығы бойынша сот сараптамасын жүргізу 2. Сараптама тағайындайтын органдармен өзара іс-қимыл	
	Қосымша еңбек функциялары:	1. Ғылыми-зерттеу, ғылыми-әдістемелік және оқу-әдістемелік жұмыстарға қатысу	
Еңбек функциясы 1: «Сот-сараптамалық психологиялық-филологиялық зерттеу»			

<p>мамандығы бойынша сот сараптамасын жүргізу</p>	<p>Дағды 1: Келіп түскен сараптама/зерттеу объектілерін және іс материалдарын қабылдау және қарап-шығу</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ұсынылған объектілердің, олардың санын сараптама тағайындау туралы қаулыда (ұйғарымда) көрсетілген тізбеге сәйкестігін тексеру; 2. Сараптама/зерттеу объектілерінің бүліну, түрінің өзгеруін, ауыстырылу мүмкіндігін болдырмайтын және сақтау және тасымалдау кезінде белгілері мен қасиеттерінің сақталуын қамтамасыз ететін олардың қаптамасының бүтіндігін тексеру; 3. Зерттеу объектісі туралы мәліметтерді толтырудың дұрыстығы мен жеткіліктілігін тексеру; 4. Зерттеуге түскен материалдар мен объектілерді тексеру актісін ресімдеу; 5. Сот сараптамасы объектілерінің бастапқы белгілері мен қасиеттерінің сақталуы және сараптама объектілерін сақтау мен қайтару қағидаларын сақтау жөніндегі шараларды қамтамасыз ету. <p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Қазақстан Республикасының сот сараптамасы қызметі саласындағы заңнамалық және өзге де нормативтік құқықтық актілері; 2. Сараптамалық зерттеуге ұсынылған заттай дәлелдемелер мен объектілерді алу, буып-түю, жолдау, тасымалдау тәртібі.
	<p>Дағдыны тану мүмкіндігі:</p>	<p>-</p>
	<p>Дағды 2: Сот сараптамасы (зерттеуі) материалдары мен объектілерін зерделеу</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сот-сараптамалық психологиялық-филологиялық зерттеудің мәнін, объектісі мен міндеттерін анықтау; 2. Ұсынылған материалдар мен зерттеу объектілерін зерделеу және сараптаманың шешуіне қойылған мәселелер бойынша олардың қорытынды беру үшін жарамдылығы мен жеткіліктілігін бағалау; 3. Сот-сараптамалық психологиялық-филологиялық зерттеу объектілерін, олардың ерекшелігін ескере отырып сипаттау; 4. Сот сараптамасын (зерттеуін) жүргізу жоспарын жасау және сараптамалық зерттеудің міндеттерін, бастапқы деректерді ескере отырып, сараптамалық іс-қимылдардың дәйектілігін айқындау; 5. Сот-сараптамалық психологиялық-филологиялық зерттеу әдістемелерін және/немесе әдістерін таңдау; 6. Сараптама тағайындаған органға қолдаухат ресімдеу; 7. Сараптама объектілерін тіркеу және зерттеу үшін ғылыми-техникалық құралдар мен тәсілдерді қолдану; 8. Жазбаларды ресімдеу. <p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Қазақстан Республикасының сот сараптама қызметі саласындағы заңнамалық және өзге де нормативтік құқықтық актілері; 2. Сот-сараптамалық зерттеудің әдістемелері және/немесе әдістері, сот-сараптамалық психологиялық-филологиялық зерттеу саласындағы отандық және шетелдік жетістіктер; 3. Сот-сараптамалық психологиялық-филологиялық зерттеу тағайындау кезінде материалдарды дайындау мен ресімдеудің негізгі ережелері; 4. Сараптамалық және арнайы зерттеулерді тағайындау және жүргізу тәртібіндегі айырмашылықтар.
	<p>Дағдыны тану мүмкіндігі:</p>	<p>-</p>

<p>Дағды 3: Сот-сараптамалық зерттеу жүргізу</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сот-сараптамалық психологиялық-филологиялық зерттеу әдістемелеріне және/немесе әдісіне сәйкес сот-сараптамалық зерттеулер жүргізу; 2. Құрал-сайманды, аспаптар мен жабдықты дұрыс пайдалану; 3. Сот-сараптамалық зерттеулердің сапасын бақылауға қатысу; 4. Жазбаларды жүргізу және рәсімдеу; 5. Санитарлық нормалар мен ережелердің талаптарын, еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі нұсқаулықты сақтау. <p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Қазақстан Республикасының сот сараптамасы қызметі саласындағы заңнамалық және өзге де нормативтік құқықтық актілері; 2. Сот-сараптамалық психологиялық-филологиялық зерттеудің әдістемелері және/немесе әдістері; 3. Сот-сараптамалық психологиялық-филологиялық зерттеудің процестік және ұйымдастырушылық негіздері; 4. Сот-сараптамалық психологиялық-филологиялық зерттеудің объектілері және олардың түрлері; 5. Сот-сараптамалық психологиялық-филологиялық зерттеудің кезеңдері; 6. Зерттеудің белгілері мен әдістері: <ul style="list-style-type: none"> - ар-намысты, қадір-қасиетті және іскерлік беделді қорғау туралы істер бойынша мәтіндердің сараптамасы; - өшпенділік немесе араздықты қоздыру, өршіту айыбымен байланысты істер бойынша сөйлеу қызметі өнімдерінің сараптамасы; - сыбайлас жемқорлық қылмыстармен, алаяқтықпен, бопсалаумен және т. б. байланысты істерді тергеу кезіндегі сөздер; 7. Құрал-сайманды, аспаптар мен жабдықтарды пайдалану тәртібі; 8. Сот сараптамаларын/зерттеулерін жүргізу барысында объектілерді тіркеуге және зерттеуге арналған ғылыми-техникалық құралдар мен тәсілдер, сот фотосуреті, бейнетүсірілім, фотокестелерді, сызбаларды, диаграммаларды және т.б. жасау тәртібі; 9. Жазбаларды жүргізу ережелері; 10. Еңбек қорғау, қауіпсіздік техникасы, өндірістік санитария, өрт қауіпсіздігі нұсқаулары, ережелері мен нормалары, сондай-ақ санитариялық-эпидемиологиялық талаптар; 11. Ішкі нормативтік құжаттар, лауазымдық міндеттер.
<p>Дағдыны тану мүмкіндігі:</p>	<p>-</p>
<p>Дағды 4: Сот сараптамасы (зерттеуі) нәтижелерін түсіндіру/өңдеу</p>	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сот-сараптамалық зерттеу әдістемесіне және/немесе әдісіне сәйкес зерттеу нәтижелерін талдау, бағалау және өңдеу жүргізу; 2. Зерттеу нәтижелерінің белгісіздігін бағалауды жүргізу; 3. Сараптамалық зерттеу нәтижелерін түсіндіру/өңдеу және тұжырымдарды қалыптастыру; 4. Зерттеу нәтижелерін есептеу, талдау, бағалау және өңдеу бойынша жазбаларды жүргізу және рәсімдеу.

		<p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сот-сараптамалық психологиялық-филологиялық зерттеудің әдістемелері және/немесе әдістері; 2. Сараптамалық зерттеу нәтижелерінің дұрыстығы мен объективтілігі дәрежесін бағалаудың ғылыми негізделген тәсілдері мен критерийлері; 3. Сот-сараптамалық зерттеу барысында алынған деректерді түсіндіру тәртібі мен ережелері; 4. Зерттеулер нәтижелері есептерінің жазбаларын жүргізу, талдау, бағалау және өңдеу тәртібі.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-
	Дағды 5: Сарапшының (маманның) қорытындысын ресімдеу	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сарапшының (маманның) қорытындысын немесе қорытынды беру мүмкін еместігі туралы хабарламаны ресімдеу; 2. Бақылау өндірісінің материалдарын қалыптастыру. <p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Қазақстан Республикасының сот сараптама қызметі саласындағы заңнамалық және өзге де нормативтік құқықтық актілері; 2. Сарапшының қорытындысын оның құрылымдық (кіріспе, зерттеу, синтездеу, қорытындылар) бөліктерін, жасау тәртібі. Сарапшы қорытындысы тұжырымдарының нысандары; 3. Құжаттауды, мұрағаттауды білу.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-
Еңбек функциясы 2: Сараптама тағайындайтын органдармен өзара іс-қимыл	Дағды 1: Сараптамаларды тағайындайтын органдармен сот сараптамаларын жүргізу бойынша өзара іс-қимыл	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сот сараптамасын жүргізуге арналған шығыстар сметасын жасау және сараптаманы тағайындаған органға сараптама жүргізуге байланысты шеккен шығыстар туралы есепті ұсыну; 2. Өз құзыреті шегінде процестік әрекеттерге маман/сарапшы ретінде қатысу. <p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Қазақстан Республикасының сот сараптамасы қызметі саласындағы заңнамалық және өзге де нормативтік құқықтық актілері; 2. Сараптама құнын есептеу бойынша тарифтер мен әдістер; 3. Сот сарапшысының процестік әрекеттерге маман ретінде қатысу нысандары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-
	Дағды 2: Сараптама тағайындайтын органдардың қызметкерлеріне консультация беру	<p>Машықтар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сот сараптамаларын (зерттеулерін) ұйымдастыру және жүргізу мәселелері бойынша сараптама тағайындайтын органдар қызметкерлеріне ақпараттық-түсіндіру жұмыстарына қатысу; 2. Сот сараптамаларын (зерттеулерін) ұйымдастыру және жүргізу мәселелері бойынша сараптама тағайындайтын органдардың қызметкерлері үшін семинарлар өткізу. <p>Білімдер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Қазақстан Республикасының сот сараптамасы қызметі саласындағы заңнамалық және өзге де нормативтік құқықтық актілері; 2. Сот экспертиологиясы және криминалистика негіздері; 3. Қылмыстық және азаматтық істер, сондай-ақ әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша материалдарды дайындау және ұсыну ерекшеліктері.

	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-
Қосымша еңбек функциясы 1: Ғылыми-зерттеу, ғылыми-әдістемелік және оқу-әдістемелік жұмыстарға қатысу	Дағды 1: Сот сараптамасы саласындағы ғылыми қызметке қатысу	Машықтар:
		<ol style="list-style-type: none"> 1. Ғылыми әзірлемелердің заманауи деңгейін ескере отырып, сот-сараптамалық психологиялық-филологиялық зерттеуінің ағымдағы жай-күйі мен даму перспективаларын зерделеу және талдау; 2. Ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізу үшін ұсыныстар мен техникалық-экономикалық негіздеме әзірлеу; 3. Ғылыми зерттеу нәтижелерінің техникалық және экономикалық әсерін негіздеу; 4. Ғылыми-зерттеу жұмыстарын ұйымдастыруды және өткізуді жоспарлау; 5. Деректерді жинау, талдау және жүйелеуді жүзеге асыру; 6. Зерттеу жұмыстарының жоспарларына ағымдағы және қорытынды бақылауды, бағалауды және түзетуді жүзеге асыру; 7. Ғылыми-зерттеу жұмыстарының нәтижелерін ресімдеу; 8. Сот-сараптамалық зерттеулердің әдістемелерін, техникалық шешімдерді, ғылыми зерттеулердің әзірлемелерін әзірлеуге, сынақтан өткізуге, валидациялауға және енгізуге қатысу; 9. Орындалған жұмыстың, ғылыми зерттеулердің және/немесе ғылыми-техникалық әзірлемелердің нәтижелері бойынша есептер дайындау; 10. Мақалалар, монографиялар, әдістемелік ұсыныстар мен оқу құралдарын дайындауға қатысу; 11. Жарияланымдар мен ғылыми әзірлемелерге рецензия жүргізу; 12. Сараптамалық қателіктер жіберуге ықпал ететін себептер мен жағдайларды анықтау мақсатында сараптамалық практиканы қорытуды жүргізу, сондай-ақ сараптамалық қателіктердің алдын алуға бағытталған ұсыныстарды әзірлеу.
		Білімдер:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Сот-сараптама қызметі саласындағы заңнамалық және өзге де нормативтік құқықтық актілері; 2. Сот сараптамасы саласындағы отандық және шетелдік ғылым мен технологияның заманауи жетістіктері; 3. Ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізу немесе ғылыми-техникалық әзірлемелерді орындау әдіснамасы; 4. Ғылыми-зерттеу жұмыстарының мазмұны мен нәтижелерін ресімдеуге қойылатын үлгілік талаптар; 5. Сот-сараптамалық зерттеулердің әдістемелерін әзірлеу, сынақтан өткізу және енгізудің негізгі қағидаттары. 		
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-
	Дағды 2: Сот сараптамасы саласындағы нормативтік құқықтық актілер мен нормативтік құжаттардың жобаларын әзірлеуге қатысу	Машықтар:
		<ol style="list-style-type: none"> 1. Сот-сараптама қызметі саласындағы нормативтік құқықтық актілердің жобаларын қолданыстағы заңнамаға, реттеу мақсаттарына сәйкестігіне, енгізілетін нормалардың тиімділігіне және олардың салдарына талдау жасау; 2. Сот-сараптама қызметін нормативтік-құқықтық реттеуді жетілдіру, қолданыстағы нормативтік құқықтық актілерге өзгерістер енгізу немесе қайта қарау, жаңа нормативтік құқықтық актілерді әзірлеу жөнінде ұсыныстар қалыптастыру; 3. Сот сараптамасы саласындағы нормативтік құқықтық актілердің жобаларын әзірлеуге қатысу.

		Білімдер: 1. Сот-сараптама қызметі саласындағы заңнамалық және өзге де нормативтік құқықтық актілері; 2. "Құқықтық актілер туралы" Қазақстан Республикасының Заңы; 3. Нормативтік құқықтық актілерді әзірлеу, қабылдау, өзгерістер енгізу тәртібі, сондай-ақ ресімдеуге қойылатын талаптар.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-
	Дағды 3: Сот сарапшыларын кәсіптік даярлауға, біліктілігін арттыруға және қайта даярлауға қатысу	Машықтар: 1. Сот-сараптамалық психологиялық-филологиялық зерттеу жүргізу құқығына біліктілік куәлігін алуға үміткерлерді кәсіптік даярлауға, сот сарапшыларын даярлауға, біліктілігін арттыруға қатысу; 2. Сот сарапшыларын даярлау, біліктілігін арттыру курстарына лектор, дайындық басшысы ретінде қатысу; 3. Оқу-әдістемелік құжаттаманы, оқыту және бақылау құралдарын әзірлеуге қатысу; 4. Кәсіптік оқыту мен біліктілікті арттырудың нысандары мен әдістерін жетілдіруге қатысу.
		Білімдер: 1. Сот-сараптама қызметі саласындағы заңнамалық және өзге де нормативтік құқықтық актілері; 2. Оқу-әдістемелік кешендерді әзірлеудің негізгі қағидаттары мен тәртібі; 3. Баяндамалардың, семинарлық және практикалық сабақтардың жоспарларын жасау тәртібі; 4. Оқытудың теориясы мен әдістемесінің негіздері; 5. Сот сарапшыларын даярлау және олардың біліктілігін арттыру мәселелері жөніндегі әдістемелік материалдар; 6. Сот сарапшыларын кәсіптік даярлаудың, біліктілігін арттырудың нысандары, түрлері, әдістері мен құралдары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Командалық жұмыс Аналитикалық және жүйелік ойлау Стресске төзімділік Сапаға бағдары Шешім қабылдау кезіндегі дербестік Тиімді коммуникация дағдылары Тұрақты өзін-өзі дамыту	
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	-	
СБШ -нің ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ-нің деңгейі:	Кәсіптің атауы:
	6	Бөлім/бөлімше, сектор басшысы
	7	Басшы/басшының орынбасары

4-ші тарау. Кәсіптік стандарттың техникалық деректері

12. Мемлекеттік органның атауы:

Қазақстан Республикасының Әділет министрлігі

Орындаушы:

Сашкен А.М., +7 (7172) 74-06-58, a.sashken@adilet.gov.kz

13. Әзірлеуге қатысатын ұйымдар (кәсіпорындар):

"Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің Сот сараптамалары орталығы" республикалық мемлекеттік қазыналық кәсіпорны

Орындаушылар:

Ертаева Г.Ж., +7 (7172)54-10-05, expert@cse.kz

14. Кәсіптік біліктілік жөніндегі салалық кеңес: №2 , 12.12.2023 г.

15. Кәсіптік біліктілік жөніндегі ұлттық орган: 14.12.2023 г.

16. «Атамекен» Қазақстан Республикасының Ұлттық кәсіпкерлер палатасы: 18.10.2023 г.
17. Нұсқа нөмірі және шығарылған жылы: Нұсқа 1, 2024 г.
18. Бағдарлы қайта қарау күні: 04.12.2027 г.